

Filippo Tommaso Marinetti
Založení a manifest futurismu
(*Fondation et Manifeste du Futurisme*)

1909

Je všeobecně známým faktem, že Marinettiho první futuristický manifest vyšel jako úvodník 20. února 1909 v pařížském deníku *Le Figaro*. Marinetti jej datoval 11. únorem; jedenáctým dnem příslušného měsíce však datoval (údajně z pověrečných důvodů) všechny své manifesty. Šéfredaktor *Le Figaro* Gaston Calmette uvedl tento text, ohlašující založení „futuristické školy, jejíž teorie odvahou překonávají všechny školy minulé i současné“, opatrným dovětkem: „Je snad třeba dodávat, že podepsanému ponecháváme všechnu odpovědnost za jeho mimořádně smělé a často nespravedlivě přemrštěné soudy o věcech nanejvýš úctyhodných a naštěstí všude uznávaných?“ Stovky separátů tohoto textu Marinetti vzápětí rozeslal novinářům a spisovatelům.

Ve skutečnosti byl tento celoevropsky vlivný text publikován už před tímto slavným datem. Marinetti jej rozeslal už počátkem února řadě italských periodik a do dnešního dne je známo 8 otisků: 5. února 1909 vyšel v bolognské *Gazzetta d'Emilia*, 6. února v neapolském *Pungolo*, 9. února v *Gazzetta di Mantova*, 9. až 10. února ve veronské *Areně*, 10. února v terstském *Piccolo*, 14. února v neapolském týdeníku *Tavola rotonda* a 16. února v římském *Giorno*. Žádný z těchto otisků však nevyvolal žádoucí reakci; tu Marinettimu zajistila teprve Paříž.

Po zveřejnění *Manifestu* v *Le Figaro* následoval přeložený (čtyřstránkový) leták a otisk v Marinettiho časopisu *Poesia*, V, únor–březen 1909, č. 1–2. Francouzský text tu doprovázela italská verze (*Fondazione e Manifesto del futurismo*). Následně byl manifest zařazen i do knižních publikací. Ve funkci předmluvy uváděl sbírku Enrika Cavachioliho *Smaragdové žáby* (*Le ranocchie turchine*, Milano, Edizioni di

„Poesia“ 1909) a poté figuroval v souborech soustřeďujících zatepla futuristické proklamace: *I manifesti del Futurismo* (Firenze, Edizioni di „Lacerba“ 1914); *I manifesti del Futurismo* (Milano, Istituto Editoriale Italiano 1919); *Marinetti e il futurismo* (Roma–Milano, Edizioni „Augustea“ 1929). Francouzská verze stojí v čele vybraných manifestů v Marinettiho francouzské publikaci *Les mots en liberté futuristes* (Milano, Edizioni futuriste di „Poesia“ 1919).

Některé zmínky v textu mají autobiografickou povahu. Automobilový incident, povýšený na vítězství rychlosti nad starými časy a obrodný dotyk se zemí, je skutečnou epizodou Marinettiho motoristických začátků.

Francouzský text publikovaný v *Le Figaru* přetiskuje Lista, *FMDP*, s. 85nn.; odtud překládáme.

* * *

Bděli jsme celou noc, mí přátelé a já, bděli jsme pod lampami mešity, jejíž měděné kupole, děrované jako naše duše, měly nicméně elektrická srdce.¹ A zadupávající na bohatých perských kobercích svou vrozenou lenost, rozprávěli jsme na okrajích logiky a čmárali na papír dementní řádky.

Nesmírná hrdost vzdouvala naše hrudi, když jsme cítili, že jen my jsme vzhůru, jako majáky nebo jako přední hlídky, tváří v tvář armádě nepřátelských hvězd na jejich nebeských tábořištích. Že jsme sami s mechaniky v pekelných topeništích velkých lodí, s černými přízraky, které se přehrabují v rudém bříše zešílevších lokomotiv, sami s opilci tlukoucími křídly o zdi!²

Tu nás prudce vyrušilo burácení obrovských dvoupatrových tramvajů, jež nadsakovaly na kolejích, strakaté světly, jako rozjásané chatrče, roztrásané a náhle vytrhávané z kořenů

1 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...jejíž mosazné kupole, ohvězdné jako naše duše, byly jako ony ozářeny soustředěným jasem elektrického srdce.

2 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...s opilci tápajícími kolem městských zdí s nejistým tlukotem křídel.

rozvodněným Pádem a hnané po peřejích a vírech potopy až k moři.

Ticho pak zvažnělo. A jak jsme tak naslouchali ochablé modlitbě starého kanálu a vrzajícím kostem paláců, dokonávajících v plnovousech zeleně, pod našimi okny náhle zařvaly vyhladovělé automobily.

„Pojďme,“ řekl jsem, „přátelé! Vyražme! Mytologie a Mystický Ideál jsou konečně překonány. Budeme přihlížet zrození Kentaura a záhy uvidíme vzlétnout první Anděly! – Bude třeba oprít se do vrat života a vyzkoušet jejich panty a závory!... Vzhůru! Teprve toto je první slunce, jež vyšlo nad zemí!... Nic se nevyrovná nádheře jeho rudého meče, když se poprvé rozmáchne v našich tisíciletých temnotách.“

Přiblížili jsme se ke třem odfrkávajícím strojům³ a polaskali jsme jejich hrudí. Zalehl jsem do toho svého jako mrtvola do rakve, ale za volantem – ostrím gilotiny –, jenž ohrožoval můj žaludek, jsem ihned zase procitl.

Velké koště šílenství nás vyrvalo sobě samým a vystřelilo nás sráznými ulicemi, hlubokými jako koryta vyschlých bystřin. Tam a onde nás v oknech nešťastné lampy⁴ učily pohrdat našima matematickýma očima.

„Šelmám,“ zvolal jsem, „šelmám stačí čich!...“

A jako mladí lvi jsme pronásledovali Smrt s černou srstí, skvrnitou bledými kříži, prchající před námi širým slézovým nebem, makavým a živoucím.

Ale přitom jsme neměli ideální Milenku, jejíž postava by se týčila až do oblak, ani krutou Královnu, jíž bychom darovali své mrtvolky, zkroucené jak byzantské prsteny!... Nebylo tu nic, zač bychom mohli umřít, leda touha odhodit konečně svou příliš těžkou odvalu!

3 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...ke třem supícím šelmám...

4 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...nemocné lampy...

Na prazích domů jsme drtili koly hlídací psy. Vytvářeli pod našimi žhoucími pneumatikami zakulacené placky, tak jako falešné límečky pod žehličkou.

Polichocená Smrt mi nadbíhala v každé zatáčce, laskavě mi dávala pac a se skřípěním čelistí občas uléhala na zemský povrch, vysílajíc ke mně z hloubi kaluží sametové pohledy.

„Opusťme Moudrost, tu hnusnou slupku, a vstupme jako plody kořeněné pýchou do nesmírných zkřivených úst větru!... Necht' nás pozře Neznámé, ne pro naše zoufalství, ale abychom prostě zmnožili⁵ nezbadatelné cisterny Absurdna!“

Jak jsem ta slova vyslovil, prudce jsem stočil stroj, bláznivě opojen jako pudli, kteří se koušou do ocasu, a hle! tu se náhle objevili dva cyklisté, aby se se mnou přeli. Vrávorali přede mnou jako dva sylogismy, přesvědčivé, a přitom rozporné. Jejich hloupé kolísání⁶ diskutovalo na mém území... Jak otravné! Brr!... Udělal jsem tomu krátký konec – znechucen, mrskl jsem sebou – plum! –, zadek nad hlavou, do příkopu...⁷

Och! mateřský příkope, způli naplněný bahnitou vodou! Tovární příkope! Plnou hubou jsem chutnal tvé sílivé bláto, jež mi připomíná⁸ svatý černý prs mé súdánské kojné!

Když jsem napřímil tělo, ten zablácený a smrdutý cár, pocítil jsem, jak mi slastně proniká srdcem rudé železo radosti.

Houf rybářů s udicemi a podagrističtí přírodozpytci se zděšeně shlukli kolem zázraku. Trpělivě a s hnidopišskou péčí zdvihli do výše obrovské železné sítě, aby vylovili můj automobil, jenž se nyní podobal velkému žraloku uvízlému v bahně. Zvolna se vynořoval a zanechával v příkopě šupiny své těžké karoserie zdravého rozumu a svého komfortního čalounění.

Zdálo by se, že je mrtev, můj dobrý žralok, avšak probudil jsem ho jediným pohlazením jeho všemocného hřbetu, a hned

5 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...prostě obohatili...

6 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...jejich hloupé dilema...

7 *I manifesti del Futurismo* (1914): ... skočil jsem, kola ve vzduchu, do příkopu.

8 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...jež mi připomnělo...

vstal z mrtvých a rozběhl se na svých ploutvích plnou rychlostí.

Tedy, tvář maskovanou dobrým továrním bahnem, plným kovové strusky, zbytečného potu a nebeských sazí, ruce ovázané fáci, jsme za žalozpěvu mírných rybářů a zkormoucených přírodozpytců nadiktovali první příkazy pro všechny živé lidi na zemi:⁹

1. Chceme opěvovat lásku k nebezpečí, návyk energie a smělosti.
2. Základními prvky naší poezie bude troufalost, odvaha a vzpoura.
3. Jestliže dosud literatura vzdávala hold zadumané nehybnosti, extázi a spánku, my chceme oslavit agresivní pohyb, horečnou nespavost, gymnastický krok, nebezpečný skok, políček a ránu pěstí.
4. Prohlašujeme, že nádheru světa obohatila nová krása: krása rychlosti. Závodní automobil s motorovou skříní ozdobenou tlustými trubicemi, hady výbušného dechu... řvoucí automobil, který jako by běžel pod kulometnou palbou, je krásnější než Niké Samothrácká.
5. Chceme opěvovat člověka držícího volant, jehož ideální tyč prochází Zemí, rovněž vrženou na rychlostní okruh své oběžné dráhy.
6. Je nutné, aby se básník rozdával se zápalem, nádherně a marnotratně, neboť jen tak zmnoží nadšenou horoucnost prvotních živlů.
7. Nikde není více krásy než v boji. Není veledíla, jež by nemělo agresivní ráz. Poezie musí být divokou ztečí neznámých sil, jen tak je donutíme, aby se sklonily před člověkem.

9 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...sazí – potlučení, s rukama ovázanýma, ale nezastrašený, jsme nadiktovali první příkazy své vůle pro všechny živé lidi na zemi.

8. Jsme na nejzazší výspě staletí!... K čemu se ohlížet, když musíme vyrazit tajemná křídla brány Nemožného? Čas a Prostor včera zemřely. Žijeme v absolutnu, neboť jsme už stvořili rychlost, věčnou a všudypřítomnou.
9. Chceme velebit válku – jedinou hygienu světa – militarismus, patriotismus, ničivé gesto anarchistů, krásné Ideje, jež zabíjejí, a pohrdání ženou.
10. Chceme rozkotat muzea, knihovny,¹⁰ porazit moralismus, zženštilost a veškeré oportunistické a utilitaristické zbabělosti.
11. Budeme opěvovat velké davy zmítané prací, rozkoší nebo vzpourou; pestrobarevné a mnohohlasé příboje revolucí v moderních metropolích; noční chvění arzenálů a stavenišť pod jejich ostrými elektrickými měsíci; lačná nádraží polykající kouřící hady; továrny zavěšené v mracích motouzy svých dýmů; mosty, z nichž skáčou gymnasté, vrhání na dábelská nožířství prosluněných řek;¹¹ dobrodružné parníky větřící obzor; lokomotivy širokých hrudí, dusající po kolejích jako obrovití oceloví koně, jejichž uzdou jsou dlouhé trubky, a klouzavý let aeroplánů, jejichž vrtule pleská jako prapor a potlesk nadšeného davu.

Právě v Itálii vyhlašujeme tento převratně násilnický a žhářský manifest, jímž dnes zakládáme *Futurismus*, neboť chceme Itálii zbavit sněti profesorů, archeologů, ciceronů a antikvářů.

Itálie byla příliš dlouho velkým bleším trhem. Chceme ji osvobodit od nesčetných muzeí, která ji pokrývají nesčetnými hřbitovy.

Muzea, hřbitovy!... Jsou si vskutku blízké tím podivným do-
týkáním těl, jež se neznají. Veřejné noclehárny,¹² kde navždyc-

10 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...knihovny, akademie všeho druhu...

11 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...z nichž skáčou gigantičtí gymnasté, překonávající řeky, jež jiskří na slunci blesky nožů...

12 *I manifesti del Futurismo* (1914): Muzea, veřejné noclehárny...

ky spí bok po boku nenáviděné či neznámé bytosti. Vzájemná zběsilost malířů a sochařů, kteří se v témž muzeu pobíjejí ranami linií a barev!¹³

Nechť se každoročně navštěvují,¹⁴ jako chodíváme jednou do roka za svými mrtvými... To jsme ochotni přijmout!... Nechť se jednou do roka kladou květiny k nohám *Giocondy*, i to si dovedeme představit! Ale abychom každodenně vodili do muzeí svůj smutek, svou křehkou odvalu a svůj nepokoj, to odmítáme!... Cožpak se chcete otrávit? Cožpak chcete shnít?

Co se vůbec dá najít na starém obraze, ne-li trapná grimasa umělce, který se snaží prolomit meze, zůstávající nepřekročitelné pro jeho touhu vyjádřit plně svůj sen?

Obdivovat starý obraz znamená ronit svou senzibilitu do náhrobní urny, místo abychom ji v divokých výtryscích tvorby a činu vrhli dopředu. Cožpak vskutku chcete podlomit své nejlepší síly neužitečným obdivováním minulosti, odkud vycházíte nutně vyčerpáni, zmenšeni, pošlapáni?

Každodenní návštěva muzeí, knihoven a akademií (těch hřbitovů marného úsilí, těch kalvárií ukřižovaných snů, těch seznamů zlomených vzepětí) je popravdě pro umělce tím, čím je prodlužované poručnictví rodičů pro mladé inteligentní lidi, opojené svým nadáním a svou ctižádostivou vůlí.

U umírajících, invalidů a zajatců nad tím můžeme přivřít oči. Obdivuhodná minulost je možná balzám na jejich rány, když už je jim upřena budoucnost... My ji však nechceme, my mladí, silní a živoucí *futuristé*!

Nechť tedy nastoupí řádní žháři se zuhelnatělými prsty!... Tady jsou! Tady jsou!... Sem s ohněm pro police knihoven! Obráťte tok kanálů do sklepů muzeí!... Ať jen slavná plátna

13 *I manifesti del Futurismo* (1914): Muzea: absurdní jatka malířů a sochařů, kteří se krutě vraždí ranami barev a linií podél zdí, o něž se bojuje.

14 *I manifesti del Futurismo* (1914): Nechť se tam jednou do roka koná pouť...

vezme voda!¹⁵ Sem s krumpáči a kladivy! Podkopejte základy ctihodných měst!

Těm nejstarším z nás je třicet;¹⁶ máme tedy alespoň deset let, abychom vykonali svůj úkol. Až nám bude čtyřicet, necht' nás mladší a zdatnější ráčí hodit do koše jako neužitečné rukopisy!...¹⁷ Povstanou proti nám z velké dálky, odevšad. Budou poskakovat v lehké kadenci svých prvních básní, drásat vzduch svými lačnými prsty a u vrat akademií nasávat do plic líbeznou vůni našich hnilobných myslí, už zasvěcených katakombám knihoven.

Ale my už tam nebudeme. Nakonec nás jedné zimní noci najdou kdesi na venkově, ve smutném hangáru, na nějž bubnuje monotónní déšť, jak dřepíme poblíž svých chvějících se aeroplánů, jak si ohříváme ruce nad bídým ohýnkem z našich knih, dnes vesele plápolajících pod jiskrným letem svých obrazů.¹⁸

Shluknou se kolem nás, supíce úzkostí a nevolí, a pobouření naší hrdou, nezlomnou odvahou, vrhnou se všichni na nás, aby nás zabili, s tím větší nenávisť, čím více bude jejich srdce opilé láskou a obdivem. A v jejich očích vybuchne silná a zářivá zdravá Nespravedlnost. Neboť umění není leč násilí, krutost a nespravedlnost.

Nejstarším z nás je třicet, a přesto jsme už promrhali celé poklady, poklady síly, lásky, odvahy¹⁹ a drsné vůle. Ve chvatu, v obluzení, nepočítajíc, vší silou, bez dechu.

Podívejte se na nás! Ani jsme se nezadýchali... Naše srdce v nejmenším necítí únavu! Živilo se totiž ohněm, nenávisť

15 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...odvedte tok kanálů a zaplavte muzea!... Ach, jaká radost vidět, jak kamsi nazdařbůh odplouvají staré slavné obrazy, potrhané a vyrudlé...

16 *Poesia* (1910): ...ještě není třicet....

17 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...rukopisy... Přejeme si to!

18 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...pod letem našich obrazů.

19 *I manifesti del Futurismo* (1914): ...odvahy, důvtipu...

a rychlostí!... Udivuje vás to? To jen protože si už nepamatujete, že jste vůbec žili! Na vrcholu světa vrháme ještě jednou výzvu do tváře hvězd!

Vaše námitky? Dost! Už dost! Znáám je! Domluveno! Dobře víme, co tvrdí naše krásná a falešná inteligence. – Jsme jen, říká, resumé a pokračování našich předků. – Možná! Budiž!... Co na tom?... My to nechceme slyšet! Střezte se opakovat ta hanebná slova! Spíše zdvihněte hlavu!

Na vrcholu světa vrháme ještě jednou výzvu do tváře hvězd!